

Att verkligen förstå forskning

Att förklara forskning utan att förenkla för mycket är inte lätt. Det är ett problem för populärvetenskap som har diskuterats länge. Populärvetenskapens villkor är till och med ett eget forskningsområde, *public understanding of science*. Samtidigt är det ofrånkomligt att forskare måste berätta vad de gör. Forskning bedrivs till stor del av allmänna medel, och får konsekvenser som påverkar hela samhället. Det är en viktig demokratisk fråga, men också en fråga om att alls få samhället att fungera. Om vi vill att människor ska ändra sitt beteende för att till exempel bekämpa klimatförändringarna, räcker det inte att peka med hela handen.

Många forskare skriver artiklar och böcker där de försöker förklara sin forskning på ett enkelt sätt. Även om många gör det med bravur, är det mycket begärt att skickliga forskare också ska vara skickliga kommunikatö-

rer. Mycket forskningsinformation och populärvetenskap har därför förmedlats av journalister. Många av dem, inte minst de som särskilt specialiserat sig på vetenskap och ibland haft en egen forskarutbildning, gör också stora bidrag till förståelsen för forskning.

Media arbetar dock på andra villkor än forskning. Media lyfter konflikter och ställer olika synsätt mot varandra, spetsar till och polariserar. Ibland blir olika synsätt till dramer, där den lilla människan kämpar mot makten. Om man dessutom förenklar är det stor risk för att det som skrivs ska bli missvisande. Och genomslaget kan bli gigantiskt.

Det som ibland kallas för gammalmedia (tidningar, tv och radio) måste dessutom konkurrera med nya media, som facebook och twitter. Att det knappast ställs några krav på saklighet i nya media har blivit uppenbart inte

minst av all felaktig information som spridits om sars-cov 2 under 2020. Vad säger det om möjligheten att sprida saklig kunskap om forskning? Forskning kännetecknas av osäkerhet och sökande, och ett förhållningssätt där man ständigt ska vara beredd att ompröva vad man tror sig veta. Det är långt från en värld av förenklingar och tvärsäkra påståenden.

Så hur djupt in i den vetenskapliga processen behöver allmänheten komma? Räcker det med forskningsresultat, eller behöver man förstå arbetssätt och perspektivval? Kanske skulle en större förståelse och en mer nyanserad uppfattning vara möjlig om oenighet mellan forskare inte sågs som ett tecken på att en har rätt och en fel? Varje val av perspektiv innebär att andra väljs bort och ändå måste alla perspektiv vägas in när beslut ska tas. Kanske en medvetenhet om detta hade ökat förståelsen för de beslut som fattas? Det sistnämnda är inte minst viktigt när alltfler politiska beslut gäller frågor som kan besvaras vetenskapligt. ✍️